

پیشگفتار

آسیب‌شناسی روانی از جمله موضوع‌های جذاب و مورد علاقه دانشجویان و یکی از پرطرفدارترین مباحث روان‌شناسی است. چون در این درس، مباحثی مطرح می‌شود که همه افراد جامعه به آن مبتلا هستند. همه دوست دارند درک درستی از رفتار، افکار، ادراک، احساسات، علایق خود و دیگران داشته باشند. همچنین می‌خواهند بدانند چه رفتاری بهنجار و طبیعی است و چه رفتاری نابهنجار و بیمارگونه است. افزون بر آن، با علل و عواملی آشنا شوند که به بروز رفتار نابهنجار منجر می‌گردد. در پایان نیز دوست دارند بدانند اگر به دلایلی مبتلا به مشکلات روان‌شناختی شدند، چه کار باید کنند و چه اقداماتی انجام دهند. بنابراین موضوع آسیب‌شناسی روانی به شناخت فرد از خود، اطرافیان خود و دیگران از ابعاد زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی منجر می‌شود. آسیب‌شناسی روانی یکی از درس‌های اصلی در دوره کارشناسی روان‌شناسی و همه گرایش‌های آن به‌ویژه روان‌شناسی بالینی است به علاوه در بسیاری از رشته‌های دیگر مثل مشاوره، مددکاری اجتماعی، پرستاری، پزشکی، و روان‌پزشکی جزو دروس اصلی است. به دلیل اهمیت قابل توجه این موضوع، در تألیف این کتاب سعی شد نکات زیر به‌دقت مورد توجه قرار گیرد:

- اکثر کتاب‌های آسیب‌شناسی روانی موجود در ایران، ترجمه‌ای از منابع خارجی است و منبعی با توجه به مقتضیات جامعه ایران تألیف نشده است. در این اثر سعی گردید محتوای مطالب هر فصل با یافته‌ها و نتایج پژوهش‌های داخلی و بومی مرتبط و تلفیق گردد و خوانندگان را با وضعیت آسیب‌شناسی روانی در ایران آشنا سازد.

- به علاوه تلاش شد به موضوع‌های تشخیصی مرتبط با فرهنگ توجه شود و به تفاوت‌هایی که جنبه فرهنگی دارد و از فرهنگی به فرهنگ دیگر و حتی در خرده‌فرهنگ‌ها، به‌ویژه در فرهنگ ایران متفاوت است پرداخته شود. افزون بر آن سعی گردید در معرفی هر یک از اختلالات، ضمن ارائه شرح حال نمونه‌ای بالینی، به توصیف بیماری، ملاک‌های

تشخیصی براساس DSM-5، همه‌گیرشناسی، موضوع‌های تشخیصی مرتبط با فرهنگ، اختلال‌های افتراقی، اختلال‌های همایند، سبب‌شناسی و رهنمودهای درمانی پرداخته شود. - همچنین کوشش شد تا از زیاده‌گویی و اطباب پرهیز و نکات ضروری و مهم در هر فصل ارائه گردد.

- استفاده از معادل‌های فارسی مناسب برای واژه‌ها و اصطلاحات تخصصی و یکدستی و یکنواختی در استفاده از این معادل‌ها در سراسر متن، مورد توجه جدی قرار گرفت. - علاوه بر آن به منظور کمک به خواننده برای برداشت اجمالی و کلی از محتوای فصل، در پایان هر فصل، خلاصه‌ای از آن ارائه گردید. - ضمناً برای درک بهتر و بیشتر مطالب و محتوای هر یک از فصل‌ها، سعی شد با ارائه جدول‌ها، نمودارها و شکل‌ها این مهم حاصل گردد. - درنهایت نیز تلاش شد تا متنی سلیس و روان در اختیار دانشجویان و خوانندگان عزیز قرار گیرد.

فصل‌بندی کتاب براساس پنجمین نسخه راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (DSM-5) صورت گرفت. بر این اساس در جلد اول کلیات آسیب‌شناسی روانی، روش تحقیق، نشانه‌شناسی، اختلالات اضطرابی، اختلال وسواسی-اجباری و اختلال‌های مرتبط، اختلالات مرتبط با ضربه و عوامل تنیدگی‌زا و اختلالات شخصیت مورد بررسی قرار گرفته است. سایر اختلالات در جلد دوم تقدیم می‌شود.

در فصل اول به تعریف آسیب‌شناسی روانی، تعریف اختلال روانی، مفهوم بهنجاری و نابهنجاری و دیدگاه‌های مطرح در این زمینه، گستره، قلمرو و تاریخچه آسیب‌شناسی روانی و طبقه‌بندی اختلالات روانی براساس DSM-5 و تغییرات آن در مقایسه با DSM-IV-TR پرداخته شده است.

در فصل دوم به روش تحقیق در آسیب‌شناسی روانی پرداخته شد. در این فصل، ضمن اشاره به علم و روش‌های علمی، مؤلفه‌های اساسی در یک مطالعه پژوهشی، معناداری آماری در برابر معناداری بالینی و رویکرد تحقیق در آسیب‌شناسی روانی، به روش‌های تحقیق آزمایشی، توصیفی و فراتحلیل پرداخته و با اخلاق در پژوهش خاتمه یافته است.

با توجه به اهمیت علائم و نشانه‌ها در آسیب‌شناسی روانی و ضرورت آشنایی دانشجویان با علائم و نشانه‌های اختلالات روانی، فصل سوم به این مهم پرداخته و علائم و نشانه‌های اختلالات روانی را در ۸ طبقه آشفستگی‌های هشیاری، توجه، هیجان (عاطفه و

خلق)، تفکر (شکل و محتوا)، ادراک، حافظه، رفتار حرکتی و گفتار و رفتار کلامی تعریف کرده است.

با توجه به حجم زیاد مطالب در اختلالات اضطرابی، فصل چهارم و پنجم به آن اختصاص یافته است. در فصل چهارم ابتدا سه مفهوم نگرانی، اضطراب و ترس مقایسه شده‌اند، سپس به توصیف، انواع، سبب‌شناسی، پیش‌آگهی و درمان اختلالات اضطرابی پرداخته شده است. در فصل پنجم، اختلالات وحشت‌زدگی و هراس از مکان‌های عمومی، اختلال اضطراب فراگیر، اختلال اضطراب اجتماعی، اختلال هراس خاص، اختلال اضطراب جدایی و اختلال لالی انتخابی مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل ششم، اختلال وسواسی-اجباری و اختلال‌های مرتبط معرفی شده است. در این فصل، اختلال وسواسی-اجباری، اختلال بدشکلی بدن، اختلال احتکار (قبلاً تصور می‌شد جزئی از اختلال وسواس است، ولی در DSM-5 به عنوان یک اختلال مجزا آمده است)، اختلال کندن مو و اختلال کندن پوست (این دو اختلال در DSM-IV-TR جزء اختلالات کنترل تکانه بود) مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل هفتم به اختلالات مرتبط با ضربه و عوامل تنیدگی‌زا اختصاص یافته است. در این فصل، اختلال استرس پس از ضربه، اختلال استرس حاد، اختلالات سازگاری، اختلال دلبستگی واکنشی و اختلال آمیختگی اجتماعی بازداری‌نشده معرفی شده است.

در فصل هشتم اختلالات شخصیت معرفی شده‌اند. در این فصل، ضمن اشاره به اهمیت بررسی ویژگی‌های اختلالات شخصیت، اینکه چرا تشخیص اختلالات شخصیت مشکل است و اینکه آیا اختلالات شخصیت ثابت‌اند یا متغیر، به انواع اختلالات شخصیت در سه دسته پرداخته شده است. در دسته اول اختلالات شخصیت پارانوئید، اسکیزوئید و اسکیزوتایپال، در دسته دوم اختلالات شخصیت ضداجتماعی، مرزی، نمایشی و خودشیفته و در دسته سوم اختلالات شخصیت اجتنابی، وابسته و وسواسی-اجباری معرفی شده‌اند و در آخر این فصل الگوی پیشنهادی جدید برای اختلالات شخصیت آمده است.

در پایان ضمن تشکر از خداوند متعال که توفیق و فرصت چنین کاری را برای ما فراهم ساخت، اذعان دارم نگارش چنین کتابی مستلزم علاقه و اشتیاق و کمک همکاران ارجمندم سرکار خانم دکتر طاهره الهی عضو هیئت علمی دانشگاه زنجان و سرکار خانم دکتر مریم اسماعیلی‌نسب، عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس بود. هر سه تلاش کردیم اثری را تقدیم کنیم که مورد توجه دانشجویان عزیز و همکاران محترم قرار گیرد.

خاطر نشان می‌کند این اثر آسیب‌شناسی روانی است و ارتباطی با فرایندهای بالینی دیگر مثل درمانگری ندارد و اگر در پایان هر اختلال، اشاره‌ای به رهنمودهای درمانی شده، این کار صرفاً به منظور آگاه ساختن خوانندگان محترم نسبت به جنبه‌های اختصاصی درمانگری است. به علاوه نویسندگان به ضعف‌ها و محدودیت‌های این اثر واقف‌اند و اعتقاد دارند آن را باید مقدمه‌ای برای کتابی تألیفی به حساب آورد. به منظور کاهش ضعف‌ها و محدودیت‌ها، از خوانندگان محترم تقاضا داریم با اظهار نظرها، رهنمودها و بازخوردهای عالمانه و نقادانه خود، نویسندگان را در بازنگری بجا، مناسب و دقیق کتاب یاری رسانند.

علی فتحی آشتیانی